

חלק יז - אבות פ"ד

ס"א: ריצה למצוה קלה: ראה גם שיחת עקב תשמ"ט ס"ו ואילך (באו"א קצת)

ס"ב: בפי' מצוה גוררת מצוה, שכר מצוה מצוה: ראה שיחה הנ"ל ס"ג ואילך. לקו"ש חט"ו ע' 311 ואילך וש"נ.

ס"ד: במעלת הזריזות: ראה גם לקו"ש חלק י' ע' 205-6, שיחת כ' תשרי תשמ"ה ס"י, ובכ"מ.

ס"ט: שוה"ג ב' להע' 43: חיוב ציצית: להעיר מלקו"ש חל"ג ע' 99 והע' 58 (פסק הצ"צ בזה)

דער אמת'ער שר שר אויף א מצוה איז — די מצוה זעלבסט (ווייל אלע אַנ' דערע זאכן זיינען נישט בערך און כמילא — נישט קיין שר אויף דער מצוה, כנ"ל), וואָס פאַרבינדט אים מיט דעם אוי-בערשטן (מצוה מלשון צוותא וחיבורי).
וּבפּרש' לויט נאָך א פירוש אין דעם: שר מצוה — מצוה, דער שר פון א מצוה איז, אַז דאָס ברענגט דעם אדם (המקיים המצוה) צו מקיים זיין נאָך א מצוה, ביז א ריבוי מצוות¹⁹. נוסף אויף דעם — וואָס דאָס ברענגט עס אַז ער זאָל מקיים זיין די מצוה אויף א העכערן און מער שלימות'דיקן אופן (מיט מער הידור, מער שמחה וכו').

וע'ד פון דעם וואָס „מצוה גוררת

זייער קיום המצוות, וואָרום דער שר קומט נישט צו די געוואלדיקע מעלה פון מקיים זיין א מצוה של הקב"ה — וואָס פאַר א שר קען מען פאַר דעם אַפ-צאָלן?

ג. בכמה מקומות איז מען מבאר¹⁶ (ע"פ דעם מאמר המשנה „שר מצוה מצוה"), אַז לעתיד לבוא וועט נתגלה ווערן דער „נחת רוח לפני", דער רצון ותענוג פון השם אין מצוות, וואָס מ'טוט אויף דורך קיום המצוות, דעריבער¹⁷ איז עס א שר אמיתי אויף קיום המצוות. דאָס איז אַבער נישט אינגאנצן מספיק (אין אונזער פאל) — ווייל:

(א) דער גילוי הנחת רוח צום מקיים המצוה איז נישט דער תוקף און דער עצם הנחת רוח וואָס ווערט אויפגעטאן דורך קיום המצוה בעוה"ז (ועד כדי כך אַז „יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעוה"ז מכל חיי העוה"ב"). (ב) (רוב פון) די יעודים אין אונזער פרשה, ועד'ז אין אַנדערע ערטער אין תורה, רעדן נישט (אפילו נישט ברמז) וועגן דעם גילוי הנחת רוח פון דעם אויבערשטן, נאָר וועגן ברכות און המשכות צו אידן אין זייערע ענינים גשמיים: „ושמר ה'א לך את הברית ואת החסד גו', וברכך והרבך וברך פרי בטנך ופרי אדמתך גו', ברוך תהי' מכל העמים, לא יהי' בך עקר ועקרה גו', והסיר ה' ממך כל חולי וגו', ועד'ז אין די ווייטערדיקע פסוקים.

ד. ויש לומר הביאור בזה לויט דער משנה (אין היינטיקן פרק¹⁸) — „שר מצוה מצוה":

16 ראה המשך וככה תרל"ז ספ"י ואילך. המשך תרס"ו ע' לה ואילך. ס"ע ע' ואילך. ועוד.
17 ראה לקריש ח"ה ע' 245.
18 פ"ד מ"ב.

19 לקריש בחוקתי מה, ג. ובכ"מ.

20 ראה מפרשי המשנה שם — רש"י, רבינו יונה, מדרש שמואל, ועוד.

21 ולהעיר, שמלשון „שר מצוה מצוה" מובן, שהשר הוא בענין מצוה זו עצמה. וי"ל שמילוי שר זה הוא גם ע"י שמצוה זו מביא לקיום עוד מצוות (נוסף על הוספה בקיום מצוה זו עצמה) — כי נוסף על הצד השווה של כל המצוות כולם (שהם רצון העליון, ועל ידם נעשה צוותא וחיבור עם הקב"ה), שמפני זה גם השר מצוה שוה בכל המצוות (ראה לקריש ח"ד ע' 1192), הרי גם מצד ענין הפרטי שבכל מצוה (שמשום זה יש חילוק בין קלה וחמורה, כדלקמן ס"ו) — ידוע הכלל שהעצם כשאתה תופס בחלקך אתה תופס בכולו, ולכן העוסק במצוה פטור מן המצוה (סוכה כה, א), דהוי „כמו שמקיים גם זה" (המצוה השני') (צפ"ע: כללי התורה והמצוה בערכו), כי כל מצוה כלולה מכל שאר המצוות, וכמבואר בכ"מ (המשך תרס"ו ע' תקכב). המשך תעריב ח"ב ע' א"פא. ועוד), שרצון העליון בתרי"ג מצוות הוא רצון עצמי, ולכן ע"י תפיסת כחלקי רצון זה (קיום מצוה אחת) תופסים בכולו, והוי כמו שמקיים המצוה האחרת, היינו שרצון העליון בכל מצוה ומצוה פרטית אינו רק פרט מן הכלל, אלא הוא גם חלק מן העצם — הרצון העצמי בתרי"ג מצוות (שלמעלה מהתחלקות). וראה גם לקריש וישלח תשמ"ז ס"ז.

(ניט צוליב די טובה גשמית שבוה, דאס האָט קיין ערך ניט צו אַ מצוה, נאָר) — די מעגלעכקייט וואָס די מנוחה, מנוחת הגוף ומנוחת הנפש (וואָס קומט אַלס אַ תוצאה פון די יעודים גשמיים), גיט צו קענען לערנען תורה און מקיים זיין מצוות²⁶, „ללמוד בחכמה ולעשות המצוה“, און מיט אַ הוספה ביתר שאת וביתר עוז — בכמות ובאיכות.

על אחת כמה וכמה בנוגע צו דעם שכר פון ימות המשיח און עולם הבא — וואָס דאָס איז „סוף מתן שכרן של מצוות“²⁷, דער שכר וואָס דער אייבער-שטער גיט „בעקב“ (באחרית הימים) — וואָס דעמולט וועט זיין שלימות המנוחה באַ אידן („לא יהי שם לא רעב ולא מלחמה ולא קנאה ותחרות שהטובה תהי“ מושפעת הרבה וכל המעדינים מצויין כעפר“²⁸), וואָס „מפני זה נתאוו כל ישראל נביאיהם וחכמיהם לימות המשיח כדי שינוחו ממלכיות שאינן מניחות להן לעסוק בתורה ובמצוות כהוגן כו“²⁹, „לא כדי לאכול לשנות ולשמוח אלא כדי שיהיו פנוין בתורה וחכמתה כו“³⁰.

בימות המשיח וועט זיין די שלימות פון שכר מצוה מצוה³¹ — ניט אַ שכר

מצוה“ (ווי די משנה זאָגט גלייך פאַר דעם), אַז די תכונה פון אַ מצוה מצוה איז, אַז דאָס ברענגט דעם מענטשן צו מקיים זיין נאָך אַ מצוה, ביז אַ ריבוי מצוות „עד סוף כל המצוות“²².

עאכר״כ „שכר מצוה“ — וואָס דער אויבערשטער גיט פאַר דער מצוה²³ — אַז דאָס ברענגט נאָך אַ מצוה, נאָך אַ ריבוי מצוות — כולל אַן עילוי אין דעם ענין פון דער מצוה עצמה (קיום רצון ה'), סיי בכמות (מערער מצוות), און סיי באיכות — אַ העכערער אופן בה-מצוה²⁴, כולל אויך אַז די ערשטע מצוה (אויף וועלכע מ'באקומט דעם שכר) זאָל געטאָן ווערן מיט מער שלימות (כנ"ל).

ויש לומר אַז דאָס איז אויך דער תוכן פון דעם שכר מצוה אין די יעודים גשמיים בתורה (כולל — בפרשתנו) — „שיסיר ממנו כל הדברים המונעים אותנו מלעשותה (קיום התורה ומצוות)“ כגון חולי ומלחמה ורעב וכיוצא בהן וישפיע לנו כל הטובות המחזיקות את ידינו לעשות התורה כגון שלום ושובע ורבי כסף וזהב כדי שלא נעסוק כל ימינו בדברים שהגוף צריך להן אלא נשב פנויים ללמוד בחכמה ולעשות המצוה כו“ (ווי דער רמב"ם איז מבאר אין הלי' תשובה²⁵), ד.ה. אַז דער שכר מצוה פון די אַלע יעודים גשמיים איז

(26) ראה לקריש חר"ט ע' 204 ואילך, שיעודים הגשמיים הם (לא ענין צדדי, אלא) חלק מעצם הציוד על תומצ. וראה גם לקריש ח"כ ע' 51 ואילך, שגם עצם ענין השכר הוא חלק מעבודת ה', כי ע"ז נתרבה בכבוד שמים כו', עיי"ש.

(27) לשון הרמב"ם הלי' תשובה שם. אלא זהו לשיטת הרמב"ם שעה"ב היינו — ג"ע. וכ"ה לשיטת הרמב"ן (וכהכרעת תורת הקבלה והחסידות) שעה"ב היינו עולם התחי'.

(28) הלי' מלכים ספרי"ב.

(29) הלי' תשובה שם ה"ב.

(30) הלי' מלכים שם ה"ד.

(31) שהרי שכר מצוה בהאי עלמא ליכא (קידושין

(22) ראה מדרש שמואל כאן.

(23) ראה במפרשי המשנה (רע"ב, מדרש שמואל, ועוד), שמצוה גוררת מצוה קאי על קיום המצוה ע"י האדם, ושכר מצוה מצוה — שמן השמים מסייעין ומוזמינים ביד מי שעשה מצוה אחת שיעשה אחרת.

(24) ראה מפרשי המשנה (רש"י, ועוד), שקיום מצוה קלה (כתחלת המשנה — הוי רץ למצוה קלה) תביא לידי קיום מצוה חמורה. וראה לקמן ס"ו.

(25) פ"ט ה"א.

בעקביר, דלכאורה באווייזט דאס אויף א דרגא קלה אין מצוות, ועאכור'כ ניט אויף שלימות המצוות ווי סוועט זיין באחרית הימים (בעקב'?).

ו. וועט מען דאס פארשטיין בהקדים דעם פארגלייך פון דער משנה הנ"ל „שכר מצוה מצוה" מיט דעם פסוק „והי' עקב תשמעון": די משנה זאגט דארטן³⁷ „הוי רץ למצוה קלה כו' שמצוה גוררת מצוה כו' ששכר מצוה מצוה". וואס אויך דא זעט מען ווי „רץ למצוה קלה" דוקא איז פארבונדן מיט „שכר מצוה מצוה" — בדוגמא דער פירוש הנ"ל אין „והי' עקב תשמעון", אז „שכר מצוה מצוה" באשטייט פון די „מצוות קלות כו'". ויש לומר הטעם, ווייל די שלימות פון „שכר מצוה" דריקט זיך אויס אין דעם קיום פון מצוות קלות, וכדלקמן.

והביאור בזה:

אין דעם ענין פון „המצוות קלות שאדם דש בעקביר תשמעון" איז לכאורה פאראן א סתירה: פון איין זייט זאגט מען אז זיי זיינען „מצוות קלות", ולאידך — דארף אין דעם זיין „תשמעון", ובלשון חז"ל³⁸ (כהמשך צו דער דרשה הנ"ל אויף „והי' עקב תשמעון") — „לא תהא יושב ושוקל במצותי של תורה", „הוי" זהיר במצוה קלה כבחמורה"³⁹ — ער זעט דעם חילוק צווישן מצוות, ס'איז דא א מצוה קלה און א מצוה חמורה, און צוזאמען דערמיט „לא תהא יושב ושוקל" און „הוי זהיר במצוה קלה כבחמורה".

עס שטעלט זיך די שאלה: וויבאלד אז ס'איז דא דער חילוק ונפק'מ (ע"פ תורת אמת) צווישן א מצוה קלה און א מצוה חמורה, און די תורה זאגט אז אידן זיינען אז „עם חכם ונבוך"⁴⁰, און ס'איז מובן אז זיי דארפן נוצן זייער חכמה ובינה צו פארשטיין תורה און ווי צו דינען דעם אויבערשטן — איז ווי מאַנט מען „לא תהא יושב ושוקל מצותי" של תורה, אז מ'זאל ניט נוצן די חכמה וואס דער אויבערשטער האָט אים געגעבן צו מברר זיין דעם חילוק צווישן קלה וחמורה!?

איז דער ביאור אין דעם, אז אויך דער ענין פון „לא תהא יושב ושוקל כו'", „הוי זהיר במצוה קלה כבחמורה", האָט אן אַרט און א טעם והסברה אין שכל פון נפש האלקית ביז אויך אין שכל פון נה"ב: וויבאלד אלע מצוות זיינען רצונו של הקב"ה, ה' אחד ורצונו אחד, איז מצד דעם ניטא קיין אונטערשייד צווישן איין מצוה און א צווייטער, „קלה" און „חמורה"; וויבאלד אז שכל פאר-שטייט די מעלה פון קבלת עול — דעריבער פארשטייט ער אז מצד קבלת עול, דארף ער זיין זהיר במצוה קלה כבחמורה. ואדרבה — דוקא דורך דער מצוה קלה ברענגט זיך אַרויס בגלוי די קבלת עול.

עפ"י ווערט די שאלה לאידך גיסא: וויבאלד אז א איד פארשטייט אז קיום פון א מצוה קלה האָט אין זיך די מעלה פון קבלת עול — קומט דאך אויס אז אויך ע"פ שכל איז ניטא קיין חילוק צווישן „קלות" און „חמורות" — איז פארוואס דארף מען אַנקומען צו דעם

(37) תנחומא עקב ב. וראה דב"ר פ"ו, ב.

(38) אבות רפ"ב. הובא בתנחומא שם א.

(39) ולהעיר מהגירסא במשנה הנ"ל „הוי רץ למצוה כבחמורה" (כ"ה בהמשנה בש"ס בדפוסים שלפנינו. אבל ראה תו"ט שם).

(40) ואותחנן ד, ו.

(41) ראה גם לקרש ח"ד ע' 1191 ואילך. קונטרס משיחות ש"פ מט"ר תשמ"ז ס"א.

מקיים איז ער מבטל די מצוה און ניט בלויז מעביר על המצוה, נאָר דאָס רעדט זיך וועגן אַ מצוה וועלכע מ'קען ע"פ דין אַפלייגן אויף שפעטער, און אַעפ"כ איז „אין מעביריך“, ניט צוליב אַ טעם וחשבון בשכל, נאָר דערפאַר ווייל דאָס איז אַ מצוה של הקב"ה.

וואָס דאָס איז דער אמת'ער מסירת נפש — מסירת נפש והרצון שלו (אויך זיין טעם ושכל) צו דעם איבערשטן, אַז צוזאַמען דערמיט (ואדרבה — דוקא דורך דעם) וואָס ער נוצט זיין שכל און פאַרשטייט דעם אונטערשייד צווישן מצוות און ווי דאָס איז נאָר אַ מצוה קלה (ניט אַזוי האַרב ווי אַ מצוה חמורה), איז ער איז דעם זהיר כבחמורה, ניט צוליב אַ טעם וחשבון, נאָר באופן פון קבלת עול.⁴²

וואָס דורך דעם ווערט זיין גאַנצע מציאות פאַרבונדן מיט דעם איבערשטן (מסירת נפש) — ווייל דוקא דורך דעם וואָס ער פאַרשטייט און דערהערט בשכל ווי דאָס איז אַ מצוה קלה — קומט אַרויס דער העכסטער אופן אין קיום המצוות — מתוך קבלת עול ומסירת נפש!

ז. עפ"י איז פאַרשטאַנדיק די שייכות פון „שכר מצוה מצוה“ (שלימות קיום המצוות „בעקב“, באחרית הימים) צו דעם ענין פון „עקב“ כפירושו „מצוות קלות שאדם דש בעקביו“:

דורך קיום מצוות קלות („המצוות קלות כו' תשמעו") — באַקומט מען די שלימות פון „שכר מצוה מצוה“ (ע"ד ווי ס'זעט זיין לעיל), מ'איז מקיים אַ מצוה ניט נאָר מצד החשבון בשכל, נאָר מתוך קבלת עול, און נאָכמער (קיום המצוה באופן נעלה יותר) — אַז צוזאַמען דער-מיט, ואדרבה — דורך דעם — וואָס ער

אַנזאָג „לא תהא יושב ושוקל“?

איז דער ביאור אין דעם: שלימות העבודה פון קבלת עול איז — אַז די קבלת עול איז ניט מצד די מעלה פון קבלת עול (אַז דאָס איז „ראשית העבודה ועיקרה ושרשה“⁴³ וכיו"ב) — ווייל דעמולט איז דאָס ניט קיין עול, נאָר אַ זאך וואָס ער פאַרשטייט בשכל: אמת'ע קבלת עול איז אַז קיינע חשבונות, עול מלכות שמים. וע"ד הפתגם „אני מתפלל לדעת זה התינוק“⁴⁴, בשעת התפלה „לדעת זה התינוק“ טראַכט ער ניט וועגן די מעלות פון תפלת התינוק (די מעלה פון פשטות), נאָר „לדעת זה התינוק“ ממש, בלי חשבונות.

די שלימות אין קבלת עול איז דוקא בשעת אַ איד („עם חכם ונבון“) פאַר-שטייט בשכל דעם אונטערשייד צווישן אַ מצוה קלה און אַ מצוה חמורה, און אַז ע"פ תורה איז די מצוה קלה (לייכטער) ווי אַ מצוה חמורה, ונפק'מ לפועל — אַז ע"פ שכל דקדושה קען ער געפינען טעמים פאַרוואָס מ'מעג אַפלייגן לפי שעה דעם קיום פון אַ מצוה קלה (אויב זי איז ניט אַ מצוה שהזמן גרמא, אַ מצוה עוברת), ביז אַז עס קען זיין אַ קס"ד אַז „אדם דש בעקביו“.

און טראַץ דעם אַלעם, איז ער מקיים די מצוה קלה מתוך קבלת עול (אל תהא שוקל) באופן פון „הוי זהיר במצוה קלה כבחמורה“, כולל די זהירות פון „אין מעבירין על המצוות“⁴⁵, אפילו אַ מצוה קלה [וכמובן פון דעם לשון „אין מעביריך“, אַז דאָס רעדט זיך ניט וועגן אַ מצוה עוברת, ווייל אויב ער איז זי ניט

(42) ראה תניא רפמ"א.

(43) שרית הריב"ש סקניז. הובא ונת' כסהמ"צ

להצ"צ שרש מצות התפלה פ"ח.

(44) יומא לג, סע"א. וש"נ.

כשם ווי דער איבערשטער גיט אידן פאר קיום המצוות א שכל מלא וועל-
כער איז בערך זייער עבודה (שכל מצוה
מצוה) און נאכמער דערפון (דערפון
קומט צו נאכמער במצוות, בכמות וכ-
איכות), ביז דער שלימות אין מצוות
דלע"ל — כולל די שלימות הצוותא
וחיבור מיטן איבערשטן —

והלכת בדרכיו" — ע"ד זה דארף זיין
ביי א אידן, וועלכער ווערט אנגערופן
אדם על שם אדמה לעליון: בשעת ער
נאכקומט א טובה פון א צווייטן אידן,
אפילו א טובה גשמית, עאכ"כ א טובה
רוחנית (אפילו א טובה קלה) — דארף
ער אים אפצאלן שכל מלא, ניט סתם צו
יוצא זיין, נאר א שכל וואס איז לפי ערך
די טובה וואס ער האט באקומען, און
נאכמער דערפון [אויב ער האט בא-
קומען א מנה פון חבירו] — דארף עס
ביי אים ארויסרופן די החלטה אז אויב
חבירו וועט ביי אים בעטן מאתיים —
וועט ער אים געבן מאתיים, וכיו"ב].

און אויב חבירו איז עם מוכה מיט א
מצוה — דארף ער אים אפצאלן מיט
דעם שכל — שכל מצוה מצוה — דורך
דעם וואס ער העלפט אים אין לימוד
התורה וקיום המצוות (ובפרט אז ער גיט
אים די מעגלעכקייט פון מצוות אהבת
ישראל) — ער זאל צוקומען צו מקיים
זיין נאך מצוות און נאך מצוות, מצוה
גוררת מצוה, און — מיט מער שלימות,
הידור און שמחה, און עולה זיין און גיין
מחיל אל חיל.

*

(47) תבוא כח, ט. סוטה יד, א. רמב"ם הל' דיעות
פ"א ה"ה. סהמ"צ שלו מ"ע ת.

(48) עשרה מאמרות מאמר אם כל חי ח"ב פל"ג.
שלי"ה ג, א. ועוד.

נוצט זיין שכל און פארשטייט אז דאס
איז א מצוה קלה, איז ער זי מקיים מתוך
קבלת עול מיט דער גאנצער זהירות פון
א מצוה חמורה, וואס דורך דעם ווערט
אויך זיין שכל (און זיין גאנצע מצי-
אות) פארבונדן — מצוה מלשון צוותא
וחיבור — מיט דעם איבערשטן.

באופן אחר קצת: די שלימות פון
„שכל מצוה מצוה“ לע"ל („והי עקב
תשמעו“) וועט זיך אויסדריקן (מער)
אין קיום מצוות קלות שאדם דש
בעקביו, זיי ברענגען ארויס תכלית
השלימות פון קיום המצוות — בתכלית
הביטול צו דעם איבערשטן, וביחד עם
זה — ווי דאס נעמט דורך און קומט
ארויס פון זיין מציאות (זיין שכל
והרגש).

ועפ"י יומתק דער פירוש אין משנה
„הי רץ למצוה קלה“ דורך דעם וואס
„מצוה גוררת מצוה כו' שכל מצוה
מצוה“: דוקא דורך רץ למצוה קלה
(וועלכע איז ע"פ שכל דקדושה ניט אזוי
חמור) ברענגט עס צו שלימות אין קיום
המצוות — „מצוה גוררת מצוה“, און
נאכמער — „שכל מצוה מצוה“, ביז
שלימות שכל מצוה — בקיום המצוות
דלע"ל.

ח. דערפון האט מען א לימוד נפלא
אין דער עבודה פון א אידן:

(45) היינו, שדוקא ע"י השלימות השכל
והמציאות שלו (שמכין שהיא מצוה קלה) — מגיע
לשלימות הקבלת עול.

(46) ועפ"י יומתק הלשון „מצוה גוררת מצוה“,
ש„גוררת“ מורה על יחס של היפך הכבוד מצד
(ע"ד מצוות דאדם דש בעקביו), מפני שהיא מצוה
קלה (ראה גם מדרש שמואל כאן); וי"ל שגם מצוה
הנגררת „גוררת מצוה“ (וגם מצוה חמורה), והמצוה
אחרת גוררת עוד מצוה, וכן עד סוף כל המצוות
(מדרש שמואל שם) — והכל בכח מצוה (קלה)
הראשונה.

ער האָט געקענט באַקומען די „שלוה“ [וואָס איז (כּוּל) בדומה צו דעם גילוי פון עוה"ב] אויך בעוה"ז; וואָס דערפאַר געפינט מען אַז נאָכדעם, זיינען זיינע לעצטע זיבעצן יאָר געווען אין אַן אופן פון „ויחי יעקב“ — דאָס זיינען געווען יאָרן פון „שלוה“ אויך בעוה"ז.¹²

ג. וועט מען עס פאַרשטיין בהקדים וואָס אין שׁכר המצוות געפינט מען צוויי ענינים הפכיים:

דער תכלית המכוון פון מצוות איז ¹³ ניט אַז דורך זיי זאָל דערגרייכט ווערן אַ צווייטער ענין, ווי קבלת שׁכר וכיו"ב, נאָר דער קיום המצוה גופא: שׁכר מצוה — מצוה.¹⁴

און דאָס וואָס מען באַקומט שׁכר פאַר קיום המצוות איז עס ווייל „אין“¹⁵ הקב"ה מקפח שׁכר כל ברי", וכיו"ב.

אַבער מאידך, איז דער שׁכר וואָס דער אויבערשטער צאָלט פאַר קיום המצוות ניט אַז ענין וואָס מצד עצמו האָט ער קיין שייכות ניט מיט דער מצוה, נאָר ער איז אַ מסובב און אַ תוצאה פון דער מצוה גופא.¹⁶ בלשון

וויבאלד אַז אין עוה"ז דאַרף זיין עבודה און ניט „שלוה“ — ווי קומט עס אַז „ביקש יעקב לישב בשלוה“? יעקב'ס עבודה איז דאָך זיכער געווען שלא ע"מ לקבל פרס, אפילו ניט צוליב אַ שׁכר (פון שלוה) רוחני(ת), זיין מבוקש איז געווען נאָר צו מקיים זיין דעם רצון העליון.

ג. נאָכן טיום פון רוגזו של יוסף איז דאָך געווען „ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה“¹⁷ — ישב בשלוה בעוה"ז.

ב. די נקודת הביאור אין דעם:¹⁸

דער פירוש פון „ביקש יעקב לישב בשלוה“ איז אַז ער האָט געוואָלט האָבן דעם ענין השלוה ניט אַלס אַ תכלית פאַר זיך, נאָר אַלס אַן ענין וואָס איז פאַרבונדן מיט שלימות המכוון פון זיין עבודה — למלאות רצון קונו.¹⁹

וע"ד ובלשון הרמב"ם בנוגע דער בקשה און תאוה צו ימות המשיח אַז דאָס איז כדי ש'מצאו להם מרגוע וירבו בחכמה".²⁰

און די טענה „לא דיין לצדיקים מה שמתקן להם לעוה"ב איז אַז דעמאלט האָט נאָך יעקב ניט געקענט אויפנעמען די „שלוה“, און דעריבער האָט ער זיך דאָן געמוזט באַנוגענען מיט דעם וואָס דער ענין וועט קומען אַלס שׁכר בעוה"ב:

און דורך דעם וואָס „קפץ עליו רוגזו של יוסף“ איז יעקב נתעלה געוואָרן, און

(9) ר"פ ויחי.

(9) ראה גם לקו"ש ח"ל ע' 176 ואילך.

(10) להעיר מפי'ת השלם שם: ומ"מ יעקב אבינו לא ה' מבקש השלוה אלא לתכלית טוב כדי שיגדל שמו בגוים ויהיו דבריו נשמעים לקרא בשם ה' ולהיטיב בעולם לעשות צדקה ומשפט כו'.

(11) הל' תשובה ספ"ט. וראה הל' מלכים ספ"ב. פיה"ש הקדמה לפ' חלק. יד הל' תשובה רפ"ט.

(12) ראה זח"א רטז, ב: כד יוסף אתפרש מני כדיו אתקיים לא שלותי כו'. ובביאוריו שם (לא, ב): וכמאמרז'ל ביקש יעקב לישב בשלוה על אשר כבר הניח ה' לו מכל צרותיו וע"י יוסף צדיק יסוד עולם ביקש לישב בשלום ושלוה כו' אך קפץ עליו רוגזו דיוסף כו'. ובהזר שם מסיים: הא לך שבע עשרה שנה אחרנין בעונגין ותפנוקין והנאות וכסופין הה"ד ויחי יעקב גר'. ובביאוריו שם בסוף העמוד: ויש בעינוגין ותפנוקין כמו נהנין מזיו כו'. ועיין לקוטי לוי"צ להזהר שם (ושם טה"ד בציון הע' (במקום שם) צ"ל קפד, רע"א).

(13) לקו"ת ראה כה. ד ואילך. לקו"ש ח"ה ע' 243 ואילך. לעיל ס"ע 247 ואילך.

(14) אבות פ"ד מ"ב.

(15) מכילתא (ורש"י) משפטים כב, ל. ומסיים: אם

ח"י כך אדם לא כשי"כ.

(16) ראה של"ה יב, א ואילך.

אראפגעקומען און נתלבש געווארן אויך אין חכמה ושכל²²;

אבער מאידך איז פארשטאנדיק, אז דאס (די התלבשות הרצון אין טעם) איז פארבונדן²³ מיט דער שלימות פון דעם רצון גופא²⁴.

ה. ויש לומר הביאור בזה:

די שלימות הרצון פון אויבערשטן אין מצוות איז — אז ווי עס זאל ניט זיין מצבו ומעמדו פון דעם מקיים המצוות — זאל ער דערהערן די גוטסקייט און נויטיקייט פון דער מצוה. און דעריבער איז דער רצון פון מצוות נתלבש געווארן אין טעם און איז גורם און בריינגט שכר כדי אז אויך א נער קטן (ברוחניות) בלשון הרמב"ם²⁵ אין דעם מצב זיינעם זאל ער דערהערן זייער גוטסקייט פאר עס.

ו. אבער וויבאלד אז נברא לגבי בורא איז באין ערוך כלל — איז דער עילוי הנ"ל וואס אין מצוות [וואס זיי זיינען גוט פאר אלע סוגים ודרגות — וואס דאס איז ווייל זיי זיינען גוט בעצם ו(במילא) בתכלית השלימות] וועט זיין בגלוי ביי אדם המקיימם לעתיד לבא, וואס דאן וועט נתגלה ווערן דער רצון און תענוג העצמי שבמצוות וואס איז

פון אלטן רבי'ן¹⁷: הגורם שכר המצוה היא המצוה בעצמה, ביו אז „משכרה נדע מהותה“¹⁸.

דארף מען פארשטיין: וויבאלד אז דאס וואס מ'באקומט שכר פאר קיום המצוות איז צוליב א זייטיקן טעם (ווייל „אין הקב"ה מקפח שכר כל ברי'“) וואס איז לכאורה ניט נוגע צו דער כוונה און תכלית פון מצוות — טא פארוואס זיינען די מצוות אין אזא אופן אז זיי גופא זיינען א סיבה צום שכר (וואס איז אן ענין) צדדי¹⁹?

ד. בדוגמא צו די צוויי קצוות הנ"ל אין דעם ענין פון שכר המצוות, געפינט מען אויך בנוגע צו טעמי המצוות:

דעם אויבערשטנס רצון במצוות²⁰ [אויך די מצות פון סוג „עדות“ און „משפטים“ וואס האבן אויף זיך א טעם שכלי] איז א רצון שלמעלה מהטעם²¹, און דאס וואס ס'זיינען דא טעמים אויף פיל מצוות — איז עס מצד דעם וואס דער רצון פון די מצוות איז

(17) תניא רפ"ז. וראה לקו"ש ח"ה ע' 135 הערה 23 ובשו"ת שם.

(18) תניא פלי"ט (גג, א).

(19) ואפילו את"ל (וראה עודו לקו"ש ח"ג ע' 1009) שדוקא ע"ז (שהשכר מסוכב מהמצוות) השכר הוא בתכלית השלימות — מ"מ, מכיון שהמצוות מצד עצמן הן ענין לעצמן שהוא נעלה באי"ע מענין השכר, אין שייך לומר שבהמצוות (שהן העיקר) יתחדש ענין (שהיו באופן שהיו סיבה להשכר) בכדי שהשכר (ובפרט שהוא רק ענין צדדי) יהי בשלימות. ועכ"ל שזה נוגע גם לשלימות המצוות, כדלקמן ס"ה.

(20) המשך תרס"ו ע' נד. סז. וראה גם לקו"ת שלח מ, א. ובכ"מ. וראה גם לקו"ש ח"ח ע' 230 ואילך ובהמצווין שם.

(21) ולא רק שאין זה מושג בשכל שלנו, אלא שהוא רצון עצמי שאין טעם לרצון זה כלל, ועד שאין לו גם טעם כמוס ונעלם (המשך תרס"ו ע' ע).

(22) ולכן, גם הקיום דמשפטים צ"ל בדרך קבלת עול מצד הציווי שבהם, וכהנוסח בברכת כל המצוות. ורצוני.

(23) ולכן בכמה מצוות דחוקים יש טעם (ראה חינוך מצוה צב. תקנא). ולהעיר שאפילו בנוגע לפרה אדומה אמרו רז"ל (במדבר פ"ט, ו). „לך אני מגלה טעם פרה“ — אלא שהטעמים דחוקים שונים מהטעמים דעדות. ומשפטים. ואכ"מ.

(24) דאליכ. מכיון שהרצון שבמצוות הוא רצון עצמי דעצמותו ית' — למה יתלבש בטעם שלמטה ממנו באי"ע.

(25) פיה"מ הקדמה לפ' חלק.

דעם טעם פארוואס עס שטייט „שלום רב לאוהבי תורתך“ — אעפֿי אַז בנוגע תורה איז לכאורה מער מתאים דער לשון „לומדי תורתך“ — ווייל כדי צו דערגרייכן צום „שלום רב“ וואָס תורה ברענגט, איז דער ענין פון לימוד התורה אליין ניט מספיק, נאָר עס פאָדערט זיך אויך אהבת התורה, און נאָר מער: די אהבת התורה דארף זיין ניט נאָר צוליב דעם יוקר ומעלת התורה עצמה, נאָר בעיקר מצד דעם וואָס זי איז „תורתך“ — מצד דעם נותן התורה.

דארף מען פאָרשטיין: דער פסוק „שלום רב לאוהבי תורתך“ ווערט אין גמרא³² געבראַכט אלס רא״י אויף דעם אַז „תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם“; היינט וויבאַלד אַז צום ענין פון „שלום רב“ פאָדערט זיך דוקא אהבת התורה (און דערפאַר וואָס זי איז „תורתך“) — טאָ פאָרוואָס איז עס מודגש אין דער רא״י פון פסוק „שלום רב לאוהבי תורתך“, משא״כ אין דעם מאמר עצמו³³ „תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם“ [וואָס אויך דאָ איז דער לשון „מרבים שלום“, ניט שלום סתם] שטייט „תלמידי חכמים“ (סתם) וואָס מיינט די וואָס לערנען תורה?

איז דעם ביאור אין דעם: מיטן ברענגען דעם פסוק „שלום רב לאוהבי תורתך“ איז די גמרא אויסן ניט נאָר צו ברענגען (נאָך) אַ רא״י אַז „ת״ח מרבים

העכער פון טעמים²⁶ און שכר (ביי צום ענין פון „נחת רוח לבורא“²⁷).

און באַ צדיקים גדולים וואָס זיינען זוכה צו „עולמך תראה בחיך“²⁸, איז דער גילוי הניל פאָראַן אויך אין זייער עבודה בעוה״ז — אַז אין זייער קיום המצוות בעוה״ז שטייט בגילוי דער רצון ותענוג העצמי²⁹.

ז. בכדי אַז דער רצון ותענוג העצמי זאָל קענען זיין בגילוי אין דער עבודה, פאָדערן זיך צוויי תנאים:

א) תכלית הביטול — אַז די עבודה זאָל זיין אינגאַנצן שלא ע״מ לקבל פרס (אויך ניט צוליב אַ שכר רוחני), נאָר בלויז למלאות רצון קונו.

ב) אַז דאָס גופא (זיין עבודה למלאות רצון קונו) זאָל זיין אין אַן אופן אַז דאָס איז זיין אמת׳ע מציאות. דאָס הייסט, אַז דער רצון און תענוג פון דעם אדם העובד איז דער רצון ותענוג פון אויבערשטן.

און די צוויי ענינים זיינען מרומז אין פסוק³⁰ „שלום רב לאוהבי תורתך“, כדלקמן.

ח. כ״ק מ״ח אדמו״ר איז מבאר³¹

(26) המשך תרס״ו ע׳ לו. ס״ע עו ואילך. ובכ״מ.

(27) ראה המשך וככה תרל״ו פ״ב ורפס״ו. לקו״ש ח״ה ע׳ 245.

(28) ברכות י״, א.

(29) והטעם שצ״ל ענין זה (שאצל צדיקים גדולים יאיר בעבודתם בעוה״ז הנחיד לבורא) — כי דוקא ע״ז נתגלה שהרצון שבהמצוות הוא הרצון דעצמותו ית׳ [כי באם הגילוי הי׳ רק בעוה״ב (ובעוה״ז מוכרח הוא להיות בהעלם) הרי זה עצמו הוכחה דא״י הרצון דעצמותו ית׳ שאינו מוגדר באיזה גדר חי (וע״ד המבואר בלקו״ש ח״ה ע׳ 245 לענין גילוי העצמות בעוה״ב)].

(30) תהלים קיט, קסח.

(31) ד״ה שלום רב חשיד בסופו.

(32) ברכות בסופה. וישׁ.

(33) וכן בהרא״י הא׳ מהפסוק. וכל בניד למודי ה׳ ורב שלום בניד׳ שהובא בברכות שם — אף שגם בו נאמר „ורב שלום“ — נק׳ „בניד׳“ (אל תפרי בניד אלא בניד׳) שמורה על תלמידי חכמים • הלומדים תורה, ואין מוכר בזה הענין ד.אוהבי תורתך.

(*) כמרדכי (שבת קיד. א) מאי בנאים כי אלי תלמידי חכמים.

דאָס גלייכן איז דער יסוד פון אידישן חינוך גיט באַזירט אויף נאָטור־חשבונות, ווי דאָס איז באַ אנדערע פעלקער. מען וואָרט גיט ביז אַ אידיש קינד וועט ווערן אַ בר־דעת און וועט אַליין פאַרשטיין ווי אויסצופירן זיך און צוקומען צו אידישקייט. גאָר מ'גיס אים אַ אידישן חינוך אין דער פולסטער און שטאַרקסטער מאָס פון גאָר דער פריסטער יוגנט אָן. און דערמיט פאַר־זיכערט מען אַז דער פאַרבונד מיט דעם אויבערשטן זאָל זיין אַ שטאַרקער און אייביגער (ברית עולם), און מ'וועט איבערקומען אַלע שוועריקייטן און נסיונות, און געניסן פון אַלע גיטלעכע ברכות בגשמית וברוחניות.

(מסכתב א' וידא. ה'תש"ל)

להערה באגה"ק סכ"א: א"א ע"ה. . . והרי כ"כ קדושים שמסג"ם כו' — דלכאורה מה זו ראי' כיון שמאברהם קיבלו זה בירושה (היום יום ג' מ"ח) —

פתיחת אברהם בהענין דמס"ג הייתה בנסיון ראוי כשדים (עין היום יום), היינו שבנוגע לנסיון דעקדה (שבו מדובר באגה"ק) אברהם והקדושים בשוה בזה, ואדרבה, וק"ל.

(מסכתב כ"ק אדמו"ר שליט"א)

. . . כבר כתבתי לכ' באחד ממכתבי בגדל מעלת הוריות על פי הדגשת רבינו הזקן באגה"ק סי' כ"א בענין עקדת יצחק הנזכרת כמה פעמים בתפלות בני' ועד לדרשות המגידים והמטיפים וכי' וכי' וזלה"ק של רביה"ז שם: חזיונותי' דאברהם אבינו ע"ה היא העומדת לעד לנו ולבנינו עד עולם כי העקדה עצמה אינה נחשבה כ"כ לנסיון גדול לערך מעלת א-א ע"ה כו'. ומוסיף ביאור בזה אשר ענין הוריות מראה על השמחה והחפץ למלאות רצון קונו ולעשות נחת רוח ליתורו. ובנידון דידן שייך גם המשך דברי רבינו הזקן באגדת הגיל בגדל הוריות בפרט במעשה הצדקה העולה על כולנה כו' שטוב לנו גם בעוה"ז להקדימה כל מה דאפשר. שהרי קליטה מתאימה של הנוער והצעירים הרי זו צדקה במובן הכי כולל ופנימי, צדקה תמידית בחיי עוה"ז ובחיי עוה"ב.

ואף שבדאי כל הגיל ידוע לכב', אבל הרי נצטיינו לורז את המזורזים דוקא.

(מסכתב כ"ה סיון ה'תשכ"ב)

.. ולהעיד ממש"כ אדה"ז באגה"ק סכ"א בענין הזריות, ולדייק בל':
 בזריות (וישכם אברהם) — נפלאה (י"ל דמרמו ע"ז מה שבעצמו חשב חמור)
 — להראות — (גם לאחרים למען יראו וילמדו, ראה במאמר י"ב תמוז (תש"ט)
 דעבודת הבע"ת הוא עם אחרים, וי"ל דאברהם בענין העקדה הוא עבודה היפך
 מהותה, עתה ידעתי כי ירא גוי, דזהו החילוק דבע"ת וצד"ג) — שמחתו וחפצו
 — (פני' הרצון תענוג, וראה בסוף המשך חז"פ תש"ט בענין שמחה ועונג).

(ממכתב ס"ו תמוז, תש"ט)

כ' מר-חשון

... יום כ' מ"ח הוא יום הולדת כ"ק אדמו"ר מהורש"ב וצוקללה"ה
 נבג"מ זי"ע, וידוע המרז"ל אשר ביום ההולדת מזלו גובר, ורועה ישראל ענינו
 הוא אשר צאן מרעיתו יהיו כל עניניהם בטוב בכל הפרטים וככל האפשרי,
 אלא שבכדי שלא יהי' נהמא דכסופא, כי הרי צדיקים דומים לבוראם, ניתנה
 בחירה חפשית לכל אלו שגם הם ישתפו פעולה בענינים אלו, אף שלפעמים
 תכופות מספיקה ג"כ פעולה ע"ד המסופר במדרש שה"ש בתחלתו, ובלבד
 שתתן ידך עמנו, אף שלא הי' בערך כובד האבן שהיד תעלה את האבן, ובכ"ז
 נתעלה האבן לירושלים. עיי"ש, ובקהלת רבה בתחלתו.

ויהי רצון שהימים האלו דחדש כסלו, יעמדו להם להביא את כל הגיל
 במעשה בפועל, כי המעשה הוא העיקר, וכמבואר בכ"מ בשיחות רבותינו
 נשיאנו הק' בענין דאין חכם כבעל נסיון ואשר מכל ענין של חסידות צ"ל בכך,
 וק"ל.

(מסכ' יד כסלו תשי"ז)

... כבר הובא במ"א, אשר יש אומרים: שבענין אם שייך לאחר
 מיתה והסתלקות השגות חדשות ותוספות — פליגי הרמב"ם הראב"ד. אבל
 בפשיטת מובא בדא"ה בכ"מ: בפ"י הכתוב היושבת בגנים, וביאור ענין
 מתיבתא דרקייע, אשר הנשמות שבג"ע לומדים תורה.

ובכ"ז יש מקום לשתי הדיעות — ובוזה מובן ג"כ איך שאין מזה סתירה

- (1) צנפת פננת לרמב"ם הל' תשובה פ"ה ה"ד, ומציין שם למרז"ל ת"ח אין
 להם מנוחה כו', ירוש' שביעית פ"ד ה"ט, כ"מ פ"ה ב, ובחיים יד, ב, כתובות לט, א.
- (2) ראה לקו"ת חזרני ד"ה קאמיעלני במתיבתא דרקייע, שה"ש ד"ה להבין כו',
 שהאמת צ"ע, המשך וככה — תרל"ז פ"ו ואילן, קונטרס לימוד התמידות פ"א ואילן, תעז.

י. די הוראה פון היינטיקן שיעור אין רמב"ם:

אין דעם היינטיקן שיעור 20 רעדט זיך וועגן די מצוה פון "נותר".

דער ענין פון "נותר" איז, אז בשעת דער אויבערשטער האט אנגעזאגט מען זאל מקריב זיין פאר אים א קרבן, גיט מען א טייל פון דעם קרבן "לשמים", אויפן מזבח, און א טייל "לבריות", די כהנים אדער די בעלים (וואס האבן געבראכט דעם קרבן). האט מען א באשטימטע צייט ווען מ'זאל הנאה האבן פון דעם קרבן (דורך עסן אים וכיו"ב). און אויב מ'איז ח"ו ניט נהנה דערפון אין דער צייט, ווערט עס אנגערופן "נותר", אן "איבערגעבליבענע זאך", און עס ווערט א דבר האסור.

די הוראה דערפון:

א איד בכלל, ובפרט איינער וואס באלאנגט צו "צבאות השם", האט א מתנה פון דעם אויבערשטן, וואס דאס איז תורה ומצוות, און דאס איז אזא מתנה פון וועלכער מען האט הנאה און הצלחה אין עניני "שמים" און אין עניני "ארץ", א געזונטן יאר מיט געשמאקע מאכלים און שיינע לבושים מיט א גוטער דירה, און די הויפט-זאך - גוטע עלטערן און עלטערע ברידער און שוועסטער וכו'.

דארף א איד ניט אפלייגן די מתנה פון דעם אויבערשטן, און טאן בוריות אלץ וואס דער אויבערשטער האט אים אנגעזאגט.

און בשעת מען איז ניט משים לב לזה, מען ליגט ניט אין דעם און דאס פארנעמט ניט קיין ארט - טוט מען דאס ניט בוריות המתאימה, וואס איז פארבונדן מיט שמחה, און עס גייט דורך א טאג אדער אנדערהאלבן טעג אדער צוויי טעג וכו' - זאל מען וויסן אז דאס איז אן "עבירה", אן ענין של נותר!

וואס דערפון קומט ארויס אויך ע"ד ווי דער איסור האכילה וההנאה, ווייל דורך דעם וואס ער האט ניט געטאן בעסק התורה ומצוות בוריות הנכונה - האט ער זיך מזיק געווען!

איז דערפון די הוראה אז עס זאל זיין "יגעת", לימוד התורה ביגיעה ובשמחה, וקיום המצוות בשמחה - וואס בשעת ס'איז דא די שמחה, ברענגט עס צו זרירות, ווי מען זעט בפשטות, אז בשעת מ'טוט א זאך אין וועלכע מ'איז פריילעך און צופרידן - לייגט מען איר ניט אפ אפילו אויף א קורצע וויילע.

(20) סהמ"צ להרמב"ם מל"ת קלא.

הנחת ה' בלתי מוגה

לשום מקרא שבתורה⁵⁴, "דלפי שכתוב בפרשת ציצית⁵⁵ למען תזכרו גוי יורה כי עיקר המצוה וקיומה תלויות בכוונתה שיכוין בשעת קיום המצוה⁵⁶, "שלא⁵⁴ קיים המצוה כתיקונה אם לא יכוין אותה הכוונה⁵⁷].

ולכן אין לחלקם לב' ענינים, וכ' מפורש בלשונו, "להיות כל אדם זהיר וזריז במצות ציצית . . כי עיקר מצותה על זכירת המצות⁵⁸".

ז. והנה כ"ז הוא בקיום מצות ציצית מעיקר הדין, היינו בטלית גדול, דגם ל' הדיעה שאין "וראיתם אותו" מגוף ה' מצוה, ה"ה פרט בהמצוה, ובמילא פשוט דמצות טלית גדול היא ללבושו ע"ג ה'.

הכתוב שקלה ותלה בה כל המצות כולן⁵⁹.

משא"כ הטור ס"ל ד"וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה'" הוא מגוף⁶⁰ מצות ציצית⁶⁰.

[וכמו שביאר הב"ח⁶¹ דברי הטור בזה שמקדים להתעטף בציצית לפני הנחת תפלין, "לפי שציצית באים כדי לזכור כל המצות⁶², אבל התפלין היא מצוה יחידית כ"ו".

ולהעיר מדברי הב"ח⁶³, בהטעם ש' הביא הטור הכוונה במצות ציצית, "ויכוין בהתעטפו שציונו המקום להתעטף כדי שזכור כל מצותיו לעשותם" (אף, "שאין זה מדרכו בחיבורו זה לבאר כוונה

(54) ל' הב"ח שם סתרי"ה.

(55) פרשתנו טו, מ.

(56) לשונו שם ס"ח.

(57) וי"ל שזהו רק לשיטת הטור ד"וראיתם אותו

וזכרתם את כל מצות ה'" הוא מגוף מצות ציצית. אבל לדיעה הב' הנ"ל דאינו מגוף המצוה, י"ל (דאף אם נדייק בתיבת, "למען" כדברי הב"ח שם גבי תפלין וסוכה) שאני ציצית מתפלין וסוכה, דבתפלין וסוכה נאמרה תיבת, "למען" על קיום המצוה, והי' לך לאות גוי למען תהי' תורת ה' בפיך כי ביד חזקה הוציאך ה' ממצרים" (בא יג, ט), "בסוכות תשבו גוי למען ידעו דורותיכם גוי" (אמור כג, מ"ג), ואילו בציצית – הכתוב, "למען תזכרו ועשיתם את כל מצותי" בא בהמשך להכתוב, "וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה'" ועשיתם אותם, שלדיעה הנ"ל אינו מגוף קיום המצוה. וראה עולת תמיד א"ח שם סק"א.

(58) וכ"מ מדברי רבינו יונה בספר היראה קרוב לתחלתו, וכמו שהביא בב"אורי הגרי"א בשו"ע שם רסכ"ד.

וראה גם שו"ת הריב"ש ח"ב סקכ"ז (הובא בב"י שם סכ"ד). ולהעיר מפסקי דינים להציץ לא"ח ס"ח (אות ז): אבל בציצית נוהרין כל העולם ואין זה מדת חסידות לבד כ"א מצוה דאורייתא כמ"ש וראיתם אותו וזכרתם כו'. ע"ש.

הי"ו) מ"וראיתם אותו" שאין לילה זמן ציצית. ולהעיר שמלשונו שם, "חובת הציצית ביום ולא בלילה שנא' וראיתם אותו בשעת רא"י", משמע דלהרמב"ם אין מצוה בראיתו בפועל, אלא פ"י וראיתם אותו היינו בזמן רא"י.

(49) ומה שהביא הטור בריש ס"ח, וגם' ציצית ע"ש החוטין הנפרדים, כ' בנוגע להלכה ש"ע"כ צריך להפרידם זמ"ז (כמ"ש הב"ח שם), ולא כהרמב"ם שבוה התחיל כל ה' ציצית – כהגדרה על מצות ציצית (וראה רמב"ם שם פ"א סה"ח).

(50) וכמפורש בזהר פרשתנו (רע"מ) קעד, ב: ב: ציצית פקודא דא איהו לאדכרא כל פקודי אורייתא כו'.

(51) ר"ס כה.

(52) ולהעיר שגם בסכ"ד שם, כמ"ש הטור גדולה מצות ציצית ששקולה כנגד כל המצות דכתב וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה' ציצית עולה ת"ר וח' חוטין וה' קשרים י"ג הרי תרי"ג – מפרש הב"ח שם שהכל, הוא גורם לזכרון, דע"י שיעלה על מחשבתו דציצית עולה כו' תרי"ג ע"י כך יזכור כל תרי"ג מצות. ע"ש בפרשיות. והוא דלא כפשוטו הפי', שהיא מצוה שקולה (וע"ד שנאמר בע"ז ושבט בפרש"י סוף פרשתנו הלשון שקולה). וראה לקרי"ש ח"ח ע' 97 ואילך.

(53) א"ח ס"ח ד"ה ונקראים ציצית. סתרי"ה קרוב לתחלתו.